

KS. MARINO NINČEVIĆ

ODGOJ U MALIM SJEMENIŠTIMA¹ PREMA SMJERNICAMA CRKVENOG UČITELJSTVA² I ODGOJNIH ZNANOSTI. DIO 2.

Sadržaj: Uvod; 1. Izgradnja identiteta put prema razumijevanju zvanja; 2. Duhovno vodstvo u sjemeništu; Zaključak.

1. Izgradnja identiteta put prema razumijevanju zvanja

Adolescenciju karakteriziraju tri velike promjene: biološka, formiranje identiteta odnosno vlastitog „ja“ i donošenje važnih životnih odluka za budućnost. Kad govorimo o potrazi za vlastitim identitetom neizbježno zadiramo u jedno od središnjih čvorišta adolescencije. To je „trenutak sinte-

---

Ks. doc. dr Marino Ninčević – Kierownik Oddziału Nauk edukacyjnych i wykształcenia nauczycieli, na Fakultecie Chorwackich Studiów Państwowego Uniwersytetu w Zagrzebiu, urodził się 22.02.1974 w Zadarze, w Chorwacji. W 1998 został wyświęcony na kapłana Archidiecezji Zagrzebskiej. W 1994 uzyskał dyplom z filozofii na Wydziale Filozoficzno-Teologicznym Towarzystwa Jezusowego w Zagrzebiu, a następnie w 1998 na tymże wydziale uzyskał dyplom z teologii. Tytuł magistra teologii uzyskał na Wydziale Teologicznym Państwowego Uniwersytetu w Zagrzebiu. W 2012 doktoryzował się z pedagogiki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Zagrzebiu. W 2013 mianowany został docentem i kierownikiem Oddziału Nauk edukacyjnych i wykształcenia nauczycieli na Wydziale Chorwackich Studiów tegoż Uniwersytetu. Po święceniach kapłańskich pełnił funkcję proboszcza w parafiach: Kolan, Turaj i Bili Brig w Zadarze. Był prefektem, a następnie rektorem Niższego Seminarium Duchownego w Zadarze. Był także członkiem Komisji do spraw Niższych Seminariorów i duszpasterstwa powołań w łonie Konferencji Episkopatu Chorwacji. W obszarze jego szczególnych zainteresowań znajdują się zagadnienia dotyczące ogólnej i szkolnej pedagogii jak również badania nad profilem i kompetencjami nauczyciela w systemie współczesnej szkoły.

¹ Autor ovog članka bio je najprije odgojitelj u malom sjemeništu u Zadru u Hrvatskoj, a potom od 2005. do 2010. godine i rektor tog istog sjemeništa.

² Autor se osvrće na dokumente od Drugog vatikanskog Koncila do danas.

ze“³ u kojem se sažimaju sve one različite dimenzije o kojima smo do sada govorili. Osobni identitet postaje točka u kojoj se događa sinteza trostruke integracije: odnos uma i tijela dovodi do *prostorne integracije*, odnos prošlosti-sadašnjosti-budućnosti dovodi do *vremenske integracije*, odnos između vlastitog ja i obitelji, odnosno skupine, dovodi do društvene integracije. Za adolescenta je veoma važno dostići razinu svijesti o samome sebi koja će mu omogućiti uspostavljanje odnosa s drugima a da pritom ne bude izložen opasnosti gubitka samoga sebe uslijed pritiska ostalih, niti zbog osjećaja, niti zbog prinude. U izvjesnom smislu riječ je o dolasku na cilj nakon dugog puta koji je započeo u najranijem djetinjstvu i razvija se u procesu identifikacije.⁴

U razvoju poimanja samoga sebe (ili slike o sebi, ili identiteta) sudjeluju, dakle promjene vezane uz tjelesni razvoj i shodno tome promjene tjelesnog izgleda i doživljaja vlastite osobe, intelektualni rast, porast emotivne neovisnosti, približavanje trenutka donošenja temeljnih odluka i prijelazna narav adolescencije s promjenama uloge koje se tijekom tog razdoblja događaju. Sve to dovodi do izvjesne „ranjivosti“ adolescenta kao i mogućnosti pojave smetnji glede doživljaja samoga sebe, pa s psihološkog stajališta govorimo o „krizi identiteta“. Sa sociološkog stajališta u igru ulaze „sukobi uloge“ i „dvoznačnost statusa“ što se povezuje s činjenicom da društvo ne elaborira unaprijed utvrđena očekivanja glede adolescenta pa su zahtjevi odraslih često dvosmisleni i mladića tretiraju čas kao dijete, čas kao odraslu osobu.⁵

Pozivajući se na neke pojmove koje je obradio Erikson⁶ možemo reći kako je zadaća adolescenta razvijanje *koherentnog identiteta* te savladavanje *difuznog identiteta*. On, naime, treba prevladati stanje nesposobnosti za odabir životnog poziva, neodlučnosti u svjetovnim relacijama, proizvodne neadekvatnosti i odabira „negativnog identiteta“ kao odraz protivljenja željama roditelja ili okoline. U tom razvoju adolescent prolazi kroz fazu *psi-*

³ Erikson vidi „ego-sintezu“ kao najvažniji uspjeh te faze. Proces integracije kroz koji adolescent prolazi stvara njegov identitet. Adolescent koristi novoraspoložive kognitivne i emocionalne izvore za „sintezu“ slika koje tvore self i identitet, spajajući ih u jedan entitet koji se doživljava autentičnim i kohezivnim. Usp. ERIKSON, 1995, nav. dj.

⁴ Usp. S. RIVA, *La direzione spirituale nell' età dello sviluppo*, Brescia, Queriniana, 1967, 471-476.

⁵ Usp. J., C. COLEMAN-L. HENDRY, *La natura dell' adolescenza*, Bologna, Il Mulino, 1992.

⁶ Za sintezu Eriksonove teorije kao i radi šireg uvida u tematiku vidi radove drugih autora o identitetu: COLEMAN-HENDRY, nav. dj. i H. LEHALLE, *Psicologia degli adolescenti*, Roma, Borla, 1989.

ho-socijalnog moratorija. To je razdoblje u kojem važne odluke ostavlja po strani i odlaže ih za kasnije, kako bi mogao eksperimentirati s različitim društvenim ulogama. Ova faza, iako često može biti uzrokom zbunjenosti i izgubljenosti, svakako pozitivno djeluje na „zdravlje“ adolescenta. Na temelju ovih podataka možemo razlučiti sljedeću tipologiju adolescenata u smislu njihova suočavanja s problemom identiteta:

- *difuzija identiteta*: adolescenti koji u nekom određenom području nemaju precizno usmjerenje niti ga traže;

- *fiksiranje identiteta*: adolescenti koji imaju neko određeno usmjerenje ali ga nisu slobodno odabrali, zbog nedostatka alternativa, ili im ga je nametnuo netko tko nad njima ima presudnu moć ili utjecaj;

- *moratorij identiteta*: adolescenti koji aktivno ne traže odrednicu ili „zaposlenje“ i koji prolaze kroz razdoblje nedoumica i neodlučnosti zbog čega se nikad ni o čemu ne izjašnjavaju;

- *ostvarenje identiteta*: adolescenti koji su nakon faze moratorija donijeli odluku i nastoje je ostvariti.⁷

Temu identiteta pridružena je i elaboracija „idealnog ja“ a pridodaje se i realitet „obrazaca ponašanja“. „Idealan ja“ mogao bi se definirati kao dinamički kompleks osobno obilježenih vrijednosti i projekata, model koji treba ostvariti, razina težnje, svrha koju treba ispuniti, vlastita projekcija u budućnosti. Identitet je dinamičan pojam,⁸ jedan sustav u kojemu vlada napetost i u kojem je uvijek moguć uspjeh kao i neuspjeh,⁹ odnosno, objedinjujuće načelo svih procesa i funkcija ličnosti: on je središnja pokretačka sila koja djeluje tako da učvršćuje i objedinjuje osobu i održava njenu cjelovitost.¹⁰ Erikson ga definira kao psihosocijalnu konstrukciju u kojoj se subjekt osjeća istim kroz vrijeme iako vidi da se izmijenio u mnogim vanjskim ili karakternim aspektima. Korijeni ovog fenomena su bilo procesi unutar psihe pojedinca, bilo unutar kulturnog konteksta koji pojedinac dijeli s drugima.¹¹ On ne predlaže nikakvu sveobuhvatnu definiciju identiteta

---

⁷ Usp. S. PIERI, *Rapporti vocazionali tra domanda e accompagnamento*, *Rogate ergo*, 66 (2003) 1, 11-20.

⁸ Usp. R., J. NAVARRO, *Mudrost odrastanja: priče za odgoj kršćanskih vrednota*, Zagreb, Katedetski salezijanski centar, 2000.

⁹ Usp. G. TONOLO, *Adolescenza e identità*, Bologna, EDB, 1999, 41.

¹⁰ Usp. A. CENCINI-A. MANENTI, *Psicologia e formazione. Struttura e dinamismi*, Bologna, EDB, 1985, 112-113.

¹¹ Očito se do pojma identiteta dolazi interdisciplinarnim putem: biološka dimenzija, organizacija vlastite osobne egzistencije, specifično okruženje i kultura svakog pojedinca doprinose stvaranju jedinstvenog i specifičnog identiteta egzistenciji svakog čovjeka. Usp. ERIK-

već traži da se on jasnije izrazi, te ga promatra u različitim konotacijama: s jedne strane ukazuje na svijest jedinstvenosti pojedinca a s druge na ne-svjesne napore u smislu kontinuiteta i iskustva. S jednog drugog stajališta ukazuje na aktivnosti u smislu aktivnosti sintetiziranja vlastitoga „ja“, na kraju ističe solidarnost s idealima skupine.¹² U tom svjetlu, kontinuitet koji adolescent iskušava prije svega je unutarnja dimenzija: trenutak u kojem on osjeća kako njegov vlastiti „ja“ jest i ostat će isti.

Također unutar jedinstvenosti osobe identitet se može promatrati na više razina:

-Biološkoj, koja je dana skupom karaktera obuhvaćenih genetskim nasljeđem.

-Psihološkoj, koja je dana realnom percepcijom samoga sebe.

-Duhovnoj, koja je dana skupom svih vrijednosti. Riječ je o odnosu prema nečemu ili Nekome što se doživljava kao „apsolutno“, a to može biti neka životna vrijednost ili skup svih životnih vrijednosti, itd.¹³

Nakon ove opće analize treba naglasiti kako se hod prema identitetu, kao plod skladnog razvoja navedenih razina, odvija tijekom čitava života, ali ima razdoblja u kojima je zahtjev za takvom zadaćom osobito naglašen, a adolescencija je u tom smislu vrijeme kad se identitet oblikuje na presudan način, zato mu u sjemeništu treba posvetiti posebnu pozornost. Psihologija naglašava¹⁴ kako adolescent u prvi plan stavlja problem identiteta, traženje odgovora na suštinska životna pitanja: „Tko sam ja?“, „Koje mjesto zauzimam u svijetu?“, „Koji je smisao moje nazočnosti u njemu?“, itd.¹⁵ U izgradnji identiteta glavna je preokupacija pribaviti dokaze kontinuiteta samoga sebe kroz vrijeme i u različitim međuljudskim i društvenim odnosima.¹⁶

1. 1. Identifikacija potreba sjemeništaraca

Psiholozi tvrde kako presudnu ulogu u procesu izgradnje identiteta ima „identifikacija“ koju definiraju kao: onaj skup procesa koji subjekta navode

---

SON, 1995., nav. dj. 251-274.

¹² Usp. PALMONARI, nav. dj., 47.

¹³ Usp. SOVERNIGO, nav. dj., 120.

¹⁴ Usp. LACKOVIĆ-GRGIN, nav. dj.

¹⁵ Usp. M. SZENTMARTONI, Čovjek i njegova psiha - žrtva ili protagonist, OŽ, 55 (2000) 2, 221-232.

¹⁶ Usp. A. RONCO - G. PEPE, Identità e valori nell' adolescenza, *Orientamenti Pedagogici*, 49 (2002) 1, 289-315.

bilo na¹⁷ prihvaćanje aspekata ličnosti neke druge osobe, bilo na prihvaćanje njenih vrijednosti¹⁸ i stvara osnovu za oblikovanje identiteta,¹⁹ to je dakle nužno sredstvo za uspješno stvaranje identiteta. U razdoblju adolescencije smanjuje se identifikacija s članovima obitelji i učiteljima. Te likove u prvo vrijeme zamjenjuju prijatelji, privlačne odrasle osobe, heroji i estradne zvijezde, koji kasnije ustupaju mjesto za apstraktni i osobno obilježen projekt. Veze subordinacije slabe i ustupaju mjesto vezama divljenja i privrženosti, pa kasnije potrazi za samoodređenjem i želji da osoba bude ono što jest.²⁰ U sjemenišnom odgoju ovo je izvanredna prilika da se adolescentima ponudi Krist kao referentni uzor, kao Netko poseban s kim mogu izgrađivati identifikacijski odnos.

Identitet i identifikacija su dvije tijesno povezane stvarnosti ali ih ipak moramo jasno razlučivati: dok identitet obuhvaća cjelovitu osobu, identifikacija je uvijek parcijalni proces. Osim toga, dok identitet stremlji odgovoru na pitanje „Tko sam ja?“, identifikacija prije odgovara na pitanje „Kako sam ja?“ Identifikacija teži vlastiti „ja“ učiniti sličnim nekom odabranom uzoru usvajanjem vrijednosti, stajališta, životnih izbora pa tako zahvaća i ponašanje. Odnos koji postoji između identiteta i identifikacije je onaj koji u identitetu vidi zbroj identifikacija koje je objekt prevladao i ugradio u kontekst sazrijevanja ličnosti.²¹ Ako se dječak uglavnom identificira s roditeljima i na nižoj razini s vlastitim ambijentom (obitelj, škola, prijatelji), izgradnja identiteta će se kod adolescenta temeljiti od tada pa nadalje u sve većem broju izvan obiteljskih uzora, premda i dalje identifikacija s roditeljima ostaje temeljna. Adolescencija je poput nekog dugog sna koji adolescent sniva otvorenih očiju, u kojem se mašta postupno mijenja i poprima sasvim osobne značajke. Uglavnom su tri tipa adolescentske identifikacije:

Prva je identifikacija s nekim herojem ili važnom ličnošću,²² mitom trenutka i njegovim obrascima i vrijednostima. Ona je prva koja obično obuzme adolescenta i temeljna je za dobar uspjeh svih onih koje će kasnije uslijediti.

Druga je identifikacija s prijateljem, kojeg adolescent idealizira upravo

---

¹⁷ Usp. LORIMER, nav. dj., 332.

¹⁸ Usp. W. VISCONTI, *Identificazione*, u: M. PRELLEZO, C. NANNI, G. MALAZIA (ur.), *Dizionario di scienze dell' educazione*, Torino, LDC-LAS-SEI, 1997, 509-511.

¹⁹ Usp. ARTO, nav. dj., 361.

²⁰ Usp. LUTTE, nav. dj., 118-119.

²¹ Usp. PIERI, 1992, nav. dj., 468.

²² Usp. PELUSO, nav. dj., 18-19.

zbog onih odlika za koje spozna da ih sam nema. Ovaj tip identifikacije se ostvaruje preko ključnih osoba (odgajatelj, nastavnik).

Treći tip je identifikacija sa skupinom²³ koja adolescentu pomaže usvojiti norme, društvene i transcendentne vrijednosti.²⁴ No, adolescent se može identificirati i s pseudo vrijednostima skupine.

Prijelaz s jedne identifikacije na drugu adolescenta dovodi do sve realističnije i pozitivnije definicije samoga sebe: Oblikovanje identiteta započinje tamo gdje prestaje svrha identifikacije. U tom svjetlu, oblikovanje novog identiteta vlastitoga „ja“ koje sazrijeva kroz proces identifikacije s modelima za adolescenta znači dramatično napuštanje načina na koji je on djetinjast da bi stigao do načina na koji on postaje odraslim, uz što idu novi odnosi i novi sustav vrijednosti.²⁵

Pronalaženje vodstva u budućnosti ovisi o stabilnosti prethodnih identifikacija i o njihovoj novoj sintezi. Otuda i potreba za referentnim točkama, u sjemeništu se pred adolescente zato kao najreferentniji uzor stavlja sam Krist. Tamo gdje nema jasne perspektive za budućnost, nema ni ozbiljnih planova. Da bi sjemeništarac planirao budućnost mora imati izgrađen identitet u skladu sa svojom dobi. Postoji međusobni sraz između okrenutosti prema budućnosti i formiranja identiteta. Planiranje u perspektivi budućnosti pokreće jake motivacijske snage koje postaju katalizator u donošenju važnih životnih odluka. Zbog sve sporije integracije u društvo odraslih, adolescencija postaje trajno stanje, pa autori govore o *vječnoj adolescenciji*,²⁶ ili sindromu *produžene adolescencije*.²⁷

Definicija samoga sebe predstavlja drugi temeljni proces u oblikovanju identiteta, a to se odvija preko tri međusobno povezana pod-procesa: percepcija osobnih promjena, svijest adolescenta o tome da se njegova osoba mijenja, redefiniranje samoga sebe kao sustava. Prosuđivanje stvarnosti i drugih daljnje su dvije dimenzije tog procesa²⁸. Svi se ti čimbenici nastav-

²³ U ovom slučaju skupinom, pored obitelji s njenim tradicijama i specifičnim običajima, smatramo vršnjake, društvenu kategoriju (klasu) pripadnosti, etničke i religijske skupine, naciju pripadnosti... sve te skupine, svaka na svoj način doprinose izgradnji identiteta u globalnom smislu.

²⁴ Usp. PREVIŠIĆ, nav. dj., 281.

²⁵ Usp. CIAN, nav. dj., 34.

²⁶ Usp. MANDARIĆ, nav. dj., 297.

²⁷ Usp. S. NIKOLIĆ, *Mentalni poremećaji u djece i omladine. Znanstveni temelji kliničke prakse*. Zagreb, Školska knjiga, 1988.

²⁸ Prosudbe drugih mogu biti ohrabrujuće ili suprotno tome, mogu ozbiljno blokirati subjekta i iznad svega mogu imati „etiketirajuću“ narav i ostavljati dojam kako je crta osobe na koju

ljaju kroz vrijeme. Sve dok adolescent ne bude u stanju definirati se, tj. reći „ovo sam ja“ i prepoznati se u kontinuitetu u odnosu na ono što je bio prije i onog što želi biti u budućnosti.²⁹

Nakon svega rečenog možemo se pitati:

- Kada kod adolescenta prevladava identitet? To se uglavnom događa kada adolescent uspješno prevlada specifične teškoće svojega uzrasta, poglavito problem narcisoidnosti, emancipacije, učinka u školi i na poslu, uključivanja u skupinu svojih vršnjaka, itd.

- Što adolescentima pomaže u svladavanju tih problema? Pozitivni pristup i ponašanje ljudskog okruženja, iskreno prijateljstvo, zdrav odnos s vršnjacima, a posebno s roditeljima, odgojiteljima i općenito s odraslima. Odgojitelji u sjemeništu trebaju moći s adolescentom uspostaviti prijateljstvo, imati razumijevanja, ljubavi, volje i snage da bi adolescenta zainteresirali i oduševili za evanđeoske ideale.

- Koji su znakovi izgrađenog identiteta? Mirno i bezbrižno prihvaćanje svih aspekata. Sposobnost pokretanja inicijativa na svim područjima. Realizam i oduševljenje u izvršavanju vlastitih obveza. Hrabrost i solidnost u suočavanju s neizbježnim teškoćama života. Zdravi odnosi na crkvenom i društvenom planu...

Završetak adolescencije, koji uključuje mnoštvo integriranih i sintetiziranih identifikacija, vrlo je teško odrediti. Razvoj je neujednačen. Tako je moguće da adolescent u različitim područjima života dosegne odraslost u različitom stupnju.³⁰

1.2. Prijateljstvo u službi emotivnog razvoja

Sjemenište treba biti škola prijateljstva, zato je potrebno stvoriti okruženje prijateljstva i povjerenja kako bi se olakšao dijalog i preis-

---

se prosudba odnosi nešto stabilno i konačno utvrđeno.

²⁹ Usp. P. CORE, *Una definizione di se in cambiamento, in L'età incompiuta. Ricerca sulla formazione dell'identità negli adolescenti italiani*, u: G. TONOLO, S. PIERI (ur.), Torino: Leumann, 1996, 295-312.

³⁰ Uzimajući u obzir sve ovo postavlja se pitanje, da li treba one sjemeništare koji u malom sjemeništu ne dosegnu određeni stupanj zrelosti, sukladan svojoj dobi, pripustiti u veliko sjemenište? U velikom sjemeništu se pretpostavlja da je kandidat dosegnuo određeni stupanj zrelosti i. Zbog toga je odgoj u velikim sjemeništima drugačiji od odgoja u malim sjemeništima. Ne bi li trebalo razmisliti o tzv. propedeutskoj godini i za one koji nisu bili u malom sjemeništu kao i za one koji su bili, a nisu dosegli stupanj zrelosti koji se pretpostavlja za njihovu dob. Određeni stupanj zrelosti trebao bi biti uvjet za ulazak u veliko sjemenište, zbog toga bi propedeutska godina mogla trajati i više godina.

pitivanje duhovnog zvanja.³¹ Osoba koja prijateljstvo proživljava kao iskustvenu stvarnost, na osobit je način pozvana na bitnu promjenu ponašanja. Zdravo prijateljstvo omogućuje nam da budemo ono što zapravo jesmo. Kad slobodno možemo uvidjeti ono što zaista jesmo, tada odgoj i samoodgoj teku daleko lakše. Raste razumijevanje i prihvaćanje samoga sebe i drugih. Na taj je način mnogo lakše savladavati teškoće koje se javljaju na putu duhovnog zvanja.

Period adolescencije je karakteriziran situacijom psihičke neravnoteže i fiziološkim perturbacijama. Govori se o psihičkoj i fizičkoj „krizi“ u kojoj sva prijašnja iskustva bivaju stavljena u diskusiju kako bi bila re-organizirana. U toj dobi adolescenti mijenjaju ukuse i interese.³² Žive dob otkrivanja dubokog „ja“. Oni trebaju voljeti i biti voljenima. Obitelj više nije dostatna, skupina vršnjaka preuzima odlučujuću ulogu.³³ To je dob u kojoj adolescenti imaju iskustvo samoće i u isto vrijeme, postaju refleksivni i zamišljeni. Osjećaju se promijenjenima. Adolescenti – i to je temeljno obilježje odbacuju način življenja odraslih i žele oblik života u kojem sloboda ima najveći naglasak, ali bez da znaju točno definirati u čemu se sastoji i u kojim konkretnim ponašanjima se sloboda ostvaruje.³⁴ U ovoj situaciji adolescencije prijateljstvo postaje nešto od zaista velike važnosti: u prijatelju traže i nalaze odgovor na njihove nove probleme, upotpunjenje samih sebe, nekog tko bi znao ući u sklad s njihovim već bolje definiranim karakterom.³⁵ Za adolescente, prijateljstvo je samo po sebi shvatljivo, izvor je zadovoljstva, sigurnost koju uspijevaju uskladiti s obiteljskim vezama i s drugim aktivnostima koje im život nanese. Adolescenti preferiraju život u grupi zatvorenog i ekskluzivnog prijateljstva što je posebno ostvarivo u sjemenišnoj zajednici, jer period adolescencije obilježava jaka potreba: biti s drugima. Ulazak u jednu organiziranu grupu nosi naravno potpunu promjenu vlastitog života, donosi nove prijatelje, drugačije razgovore i načine ponašanja. U tim slučajevima, prijateljstvo se podržava na zajedničkom interesu grupe koja sve ujedinjuje.³⁶

Sociolozi tvrde da je osjećaj pripadnosti u današnje vrijeme mnogima pretpostavka da bi se doživljavali vrijednima. Važna je spoznaja da u gru-

³¹ Usp. RF br. 13.

³² Usp. BEZIĆ, nav. dj.

³³ Usp. PREVIŠIĆ, nav. dj., 277.

³⁴ Usp. A. RIVA, *Amicizia*, Milano, Ancora, 1982, 118.

³⁵ Usp. U. VANNA, *Adolescenti e scelta cristiana*, Milano, Ancora, 1992, 136.

³⁶ Usp. isto, 138.

pi u kojoj se mladi druže postoji jedan kojemu sam upravo „ja“ najvažnije stvorenje, a to je prijatelj. Ovo pitanje izražava čežnju da budem za nekoga jedinstven i jedini. Antoine de Saint-Exupery daje malom princu spoznati da je njegova ruža doduše ista kao i sve ruže svijeta. Ali da je ipak jedinstvena. Lisica šalje malog princa u ružičnjak: „Idi, pogledaj još jednom ruže, shvatit ćeš da je tvoja jedina na svijetu.“ I dok dječak promatra ruže, postane mu jasno da su sve one lijepe, ali ne znače ništa jer „nitko se s vama još nije sprijateljio a i vi se niste ni sa kime sprijateljile... Bilo tko, tko bude prolazio, mogao bi misliti da je moja ruža slična vama. No sama po sebi ona je važnija od svih drugih jer je to ruža koju sam ja zalijevao“.³⁷

Djeca koja imaju prijatelja rijetko postaju neurotična, a ukoliko se to i dogodi lakše izlaze na kraj sa svojim neurotičnim iskušenjima. Prijateljstva za adolescente imaju također terapeutsku vrijednost jer daju emocionalno uporište i pružaju mladom čovjeku mogućnost socijalne sigurnosti za razvoj, bez prisilno zadanih predložaka, uloga i pripadnosti. Mladi nalaze vlastiti identitet u susretu s prijateljima. Razgovarajući s njima oni uče govoriti o svojim osjećajima, umjesto da ih potiskuju. Prijateljstvo sjemeništarcima pomaže da se lakše odvoje od roditelja, da otkriju vlastiti put i da krenu tim putem. Mladi kroz prijateljstvo uče da se mogu osloniti na nekog drugog. Prestaju biti egocentrični i ne bave se stalno sami sobom.

Možemo konstatirati da je period adolescencije spontano otvoren za prijateljstvo: no ono treba ipak biti kanalizirano, orijentirano, dok ne postigne više, zrelije stupnjeve prijateljstva, odnosno dok ne dođu do stupnja u kojemu će biti sposobno izbjeći određene deformacije kojima je u adolescenciji izloženo.

2. Duhovno vodstvo³⁸ u sjemeništu

Duhovni voditelj se u sjemeništu nalazi ne samo pred svim karakteristikama adolescencije nego i pred tajnom duhovnog zvanja, u toj situaciji on je posrednik koji pokušava vlastitim životom i pedagoškim iskustvom, razumijevanjem duhovnih stvari, a osobito ljubavlju, pomoći odgajaniku

---

³⁷ A., S. EXUPERY, *Mali princ*, Zagreb, Zagrebačka stvarnost, 2001, 63.

³⁸ Vidi razrađenu i objašnjenu sintagmu duhovnog vodstva: M. NINČEVIĆ, Duhovno vodstvo-potreba mladih, u: V. PREVIŠIĆ, N. N. ŠOLJAN, N. HRVATIĆ (ur.), *Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*, Zagreb, Hrvatsko pedagoško društvo, 2007, 465-477; M. NINČEVIĆ, Duhovno vodstvo za adolescente u odabiru duhovnog poziva u naše vrijeme, *Obnovljeni život*, 64 (2009) 1, 101-116.

da shvati tu tajnu te da joj se postupno preda,³⁹ u tom odnosu od neizmjerne je važnosti povjerenje. Kandidat mora rasti u svijesti da je prvi nositelj njegove izgradnje, po antonomaziji, Duh Sveti. Prihvatiti djelovanje Duha znači prihvatiti posredovanja ljudi kojima se Duh služi, to je zadaća i smisao duhovnog vodstva. Duhovno vodstvo i osobno praćenje predstavlja *conditio sine qua non* pastoralna zvanja.⁴⁰ Mnogi mladi ne sazrijevaju jer nisu našli prikladne formatore koji bi im pomogli.⁴¹ Zato mladiće treba upućivati u sjemenište odmah nakon što jasno pokažu prve znakove težnje prema svećeništvu,⁴² jer današnje okolnosti i ozračje u svijetu ne pogoduju razvijanju duhovnog zvanja. Poziv koji je u kandidatu prisutan ali nije još uvijek dovoljno jasno izražen, mora se razvijati i postupno postajati sve jasniji, kako dječaku tako i njegovim odgojiteljima. Što se tiče zadaće jasnog izražavanja poziva svakako treba imati u vidu da razlozi zbog kojih dječak dolazi u sjemenište mogu biti veoma različiti: ispravno ili krivo motivirani, iskreni ili neiskreni, svjesni ili nesvjesni... Otuda proizlazi važna činjenica s kojom se suočavamo već na samom početku odgoja u sjemeništu: odmah treba jasno isticati kako svećenički ili redovnički poziv nipošto nije niti može biti odvajanje ili bijeg od svijeta i njegovih problema. Nadalje, sjemeništarcima treba pojasniti da se svećenički ili redovnički život temelji na dostojanstvu poziva⁴³ te da on nije nikakvo jamstvo za nebo, on je *osobni poziv*, a oni koji ga čuju trebaju ga slijediti ne razmišljajući o tome da li je on više ili manje važan od ostalih. Mladiće treba poučavati kako spasenje ne ovisi o staležu te da nikakav poziv ne uživa veće zasluge od nekog drugog⁴⁴ nego da se svi pozivi trebaju objediniti i tako sjedinjeni izražavati i izvršavati Božji plan. Svaki poziv ima svoju specifičnu zadaću.⁴⁵ Bog koji poziva, kako od laika tako i od svećenika ili redovnika želi potpun odgovor. Njihova suradnja nije marginalni doprinos već je potpuno uključenje u zajedničku „misiju Crkve.“⁴⁶

³⁹ Usp. PARLOV, nav. dj.

⁴⁰ Usp. Završni dokument br. 52; PDV br. 41.

⁴¹ Usp. Završni dokument br. 28.

⁴² Usp. PAVAO VI., 1963, nav. dj.

⁴³ Usp. OT br. 9.

⁴⁴ Usp. RF br. 6.

⁴⁵ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI.1964), u: *Dokumenti*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2008, br. 33,35. (dalje: LG).

⁴⁶ Usp. LG br. 40.

2. 1. Dijalog u duhovnom vodstvu

Dijalog je jedna od najizraženijih karakteristika našeg vremena. Čitavo čovječanstvo se susreće kroz dijalog na svim područjima. Jedino se kroz dijalog može živjeti humanije i bez straha.⁴⁷ Dijalog se traži na svim onim područjima na kojima se ljudi susreću to osobito treba imati u vidu na odgojnom području. Između ostalog *Ratio fundamentalis* zahtijeva da se u sjemeništu „između svih uspostavi autentični dijalog“⁴⁸ kao odgojno sredstvo. Pedagogija bi dakle trebala biti pedagogija dijaloga, jer bi u suprotnom slučaju izostala temeljna pretpostavka⁴⁹. Bit dijaloga je govoriti istinu. Ipak, komunikacija se ne uspostavlja sama po sebi. Kad se uđe na područje konkretnih dijaloga jasno je vidljivo kako su akcidenti ljudskog dijaloga jednako bitni kao i njegova bit.

Dijalog mora uvijek biti na prvome mjestu, za dobro sjemeništa kao zajednice, i za dobro svih pojedinaca: između biskupa i odgojitelja, između odgojitelja i sjemeništara, između odgojitelja i roditelja, između roditelja i sjemeništara.⁵⁰ Postoji više načina pokretanja dijaloga, no, prije svega, treba uvijek slušati bez predrasuda, slušati kao prijatelj, slušati i biti spreman na služenje. Dijalog nije lagan, ali niti nemoguć. On je naš poziv, poziv koji živimo kao primarni zahtjev koji svoju linfu nalazi u susretu. Dijalog prikazuje esencijalni element duhovnog vodstva. *Enciklopedijski rječnik duhovnosti*⁵¹ kao i *Novi pedagoški rječnik*⁵² započinju opisivati pojam „dijalog“ na negativan način, odnosno izdvajajući ono što dijalog nije. Dijalog nije jednostavni razgovor, ukoliko ovaj ne okupira sugovornika s dubinom njegovog postojanja. Dijalog nije niti profesorsko poučavanje u kojem ono što zna daje onom koji ne zna, u kojem je jedan aktivan dok drugi ostane pasivan. Dijalog nije diskusija, jer ova nastoji oko obrane vlastitih mišljenja u traženju objektivne istine. Diskusija je često tako daleko

---

⁴⁷ Usp. F. CAMBI, *Incontro e dialogo*, Roma, Carocci editore, 2007, 15-18.

⁴⁸ Usp. RF br. 2.

⁴⁹ Kako doprijeti do svojih slušatelja. Autorice pokazuju i objašnjavaju na primjerima kako se to postiže. Pri tome se koriste modelima komunikacije prema Schulzu von Thunu (vrijednosni i razvojni kvadrat i unutarnji tim). Težište stavljaju na povezivanje profesionalnog i ljudskog pristupa u (raz)rješavanju svih problema i konflikata koji nastaju u međuljudskoj komunikaciji. Usp. M. WINKLER, A. COMMICHAU, *Komunikacijsko-psihološka retorika*, Zagreb, Erudita, 2008.

⁵⁰ Usp. RF br. 28.

⁵¹ M. TAGGI, *Dialogo*, u: E. ANCILLI, *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, Roma, Citta Nuova, 1990, 746-756.

⁵² F. D' ARCAIS, *Nuovo dizionario di pedagogia*, Milano, Ed. Paoline, 1987.

od pravog dijaloga koliko i rat od mira.⁵³ Za Sokrata je dijalog: pričati i suprotstavljati različita mišljenja radi ponovnog izvlačenja jedinstva koje ih spaja.⁵⁴ Dijalog je dakle određen prema jasnom predmetu i znači proces koji jamči valjanost razgovora. Ovako definiran, dijalog također može primiti oblik monologa, odnosno razgovora uobličenog u vlastitoj nutрини, kad se susreću sumnje, problemi, pitanja na koja se mora dati odgovor. U ozračju moderne filozofije dijalog se pokazuje kao susret s bitkom. Svaka osoba je jedna vrst otoka, koji se čvrsto drži u svojoj osobnoj tajnovitosti, u tajni svoje osobnosti i nutrine. Dijalog ostvaren kao pedagoški zahvat koji se postavlja na isključivo etičku/moralnu ili duhovnu razinu mora voditi računa o mogućim psihodinamičkim komponentama.⁵⁵

2. 1. 1. Temeljni elementi u propitivanju kvalitete dijaloga:

Indiferentnost: drugi u meni ne pobuđuje nikakve reakcije.

Interes: drugi me zanima, zato ću mu posvetiti mnogo pažnje. U ovom ponašanju postoji rizik da drugi ne biva dovoljno uvažen u svojoj osobnoj promijeni.

Preslik sebe u drugome: ono što volim nije stvarnost, već moja uobrazilja.

Otvorenost: otvoriti se drugome u aktivnom i pasivnom smislu, posvetiti samog sebe drugome s jedne strane, i s druge prihvatiti drugoga u njegovoj stvarnosti. Kad je odnos otvaranja obostran ostvaruje se dijalog kojeg kao posljedicu možemo definirati autentičnim međusobnim odnosom.

Transparentnost: otvorenost prema drugome, ono što je drugome rečeno, shvaćeno je u savršenom skladu s onim što se osjetilo i mislilo.

Empatija: ono što dozvoljava da se s drugima podijeli vlastito iskustvo. Živjeti empatiju znači biti sposobnima za staviti se u potpunosti na mjesto drugoga, štoviše s druge strane onoga što se reklo. Empatija nam pomaže shvatiti kako drugi vide, dajući mogućnost da se ispravi slika koju pokazujemo s jedne strane drugima, i s druge strane, stavlja nas u položaj da shvatimo psihološku stvarnost drugoga. Empatija je temelj za bilo koju autentičnu komunikaciju. Empatija se ostvaruje kada smo sposobni stajati u neizvjesnosti, u misteriju, u dvojbi, bez iritirajuće potrebe da dokučimo

---

⁵³ Usp. TAGGI, nav. dj., 749.

⁵⁴ Usp. D' ARCAIS, nav. dj. 325.

⁵⁵ Usp. F. IMODA, *Razvoj čovjeka*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2004, 385.

činjenice i razloge.⁵⁶

Neuvjetno prihvaćanje drugoga: znači staviti se zapravo u situaciju drugih, prihvaćajući ih bez rezerve sa svime što ih čini drukčijima: dob, razmišljanje, spol, kultura...⁵⁷

Tipični aspekti dijaloga: karakteristika dijaloga jest upravo dinamika. Drugo ime za dinamiku u dijalogu jest ljubav. Kao i ljubav, tako i dijalog nije i ne može biti nešto statično, nego je uvijek jedan proces koji, sada možemo reći, čini nukleus i prirodu samog dijaloga.

Od ovih elemenata možemo izvesti glavne komponente pravog dijaloga: izaći iz sebe samih, odnosno decentralizirati sebe da postanemo dostupnima. Shvatiti, odnosno smjestiti se u stajalište drugoga. Prihvatiti, odnosno uzeti na sebe sudbinu drugoga, radovati se i patiti s drugim i za drugoga. Darivati, odnosno izraziti u susretu s drugim velikodušnost i zahvalnost (otvoriti se, povjeriti se, vjerovati): biti vjeran i voljeti, odnosno tretirati drugoga kao prisutno biće, prepoznati njegovu neponovljivost. Takve komponente dijaloga otkrivaju također i svoje prave i temeljne svrhe: traženje ili usvajanje istine, bolje poznavanje samog sebe i kritičko prosuđivanje raznih teza i mišljenja.

Dijalog, dakle, u duhovnom vodstvu znači pomoći pojedincu da jasno odredi vlastiti identitet i da postane aktivnim članom crkvene zajednice i društva. A zadaća duhovnika je da pomogne mladom čovjeku da božanski odgoji dušu u sebi (T. Ujević).⁵⁸

2. 2. Sjemeništarc i usvajanje životnog plana

U svakoj fazi života čovjek živi planirajući, no to je osobito teško u adolescenciji⁵⁹ koja je razdoblje najdubljih težnji i snova. Adolescent se nalazi pred pitanjima: dolazim ne znam odakle, jesam ne znam tko, idem ne znam kamo?⁶⁰ Unatoč tomu adolescent je na poseban način potaknut a ponekad i oduševljen za vlastitu budućnost koja pred njim stoji: kojim putem krenuti? Koji cilj treba ostvariti?⁶¹ Iste unutarnje energije zahtijevaju dava-

---

⁵⁶ Usp. IMODA, nav. dj. 395.

⁵⁷ Odgojni zahtjevi za interkulturalnim odgojem.

⁵⁸ Usp. NINČEVIĆ, 2007, nav. dj., 474-475.

⁵⁹ Autori, naime, smatraju da među najkonstruktivnije čimbenike osobnosti u razvoju svakako treba uvrstiti iskustvo životnog plana, te središnje osi oko koje se okreće čitava egzistencija (usp. CIAN, nav. dj.; SOVERNIGO, 1996, nav. dj.; LACKOVIĆ-GRGIN, nav. dj.).

⁶⁰ Usp. NINČEVIĆ, nav. dj., 466.

⁶¹ Usp. M. SZENTMÁRTONI, Čovjek i njegova psiha - žrtva ili protagonist, *OŽ*, 55 (2000) 2,

nje konkretnog oblića nadi koja ga očarava. Odgovor na ovu adolescentovu nesnalazljivost je kršćanski, onaj koji adolescentu pruža „kartu“ Božjeg stvaralačkog plana. Bog je slobodno stvorio čovjeka da ga učini dionikom svoga blaženog života. On poziva ljude da postanu njegova djeca i tako baštinici njegova života.⁶²

Odgovj u sjemeništu treba ponuditi okvir za ljudske i za kršćanske vrijednosti. Naime, susret s kršćanskom ponudom kao horizontom vrijednosti i značenja koja je izražena biblijskim izvorima a utjelovljena u kršćanskom iskustvu može biti presudna u smislu osmišljavanja životnog plana na putu čijeg izvršenja se adolescent, uz pomoć odgojitelja nalazi⁶³.

Životnim planom smatramo „središnju jezgru vlastite osobe“⁶⁴ koja se sastoji od vrijednosti oko kojih se formira osobni identitet, on je temeljno opredjeljenje koje je korijen svih onih malih svakodnevnih planova, on je glavna i objedinjujuća odrednica koja jamči cjelovit i skladan razvoj adolescenta, pa zato uskraćivanje adolescentima pedagoške (odgojne) skrbi pri određivanju njihova životnog plana značilo bi vratiti ih u prošlost te im uskratiti stremljenje prema vrijednostima.⁶⁵ Životni plan se tijesno povezuje sa sustavom autentičnih vrijednosti koje promiču cjelovit razvoj, a to su: kultura, pravda, bratstvo, istina, ljubav, ljepota, dobrotu, mir, solidarnost, spremnost na pomoć, jednakost itd.. U Evanđelju ove vrednote nalazimo u govoru o blaženstvima: ponizni, pravedni, milosrdni, čistog srca, mirotvorci, progonjeni zbog pravednosti.⁶⁶ Osmisliti plan života je jednako važno koliko i teško današnjem adolescentu imamo li u vidu složenost ponude, utjecaj društva, medija itd., kao i izazove koji se s time povezuju.⁶⁷ To u mladima stvara sumnju i dezorijentaciju od čega nisu izuzeti ni sjemeništarci.⁶⁸ Jedan od planova koje danas društvo nudi je konzumizam (po-

---

221-232.

⁶² Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke crkve*, Zagreb, Glas koncila, 1994, br. 356-358. (dalje: KKC).

⁶³ Treba imati na umu da životni plan u adolescenciji predstavlja mjesto konvergencije prošlosti koja sa sobom donosi određene utjecaje, sadašnjosti sa svim mogućnostima i problemima i ideala koji su usmjereni prema budućnosti.

⁶⁴ Usp. SOVERNIGO, 1996, nav. dj. 269.

⁶⁵ Usp. G. SOVERNIGO, *Progetto di vita: alla ricerca della mia identità*. Torino, EDB, Leumann, 1982, 15.

⁶⁶ Usp. Mt 5, 1-12.

⁶⁷ Usp. J., U. ROGGE, *Der große Erziehungs-berater*, München, Verlag, 2003,

⁶⁸ Neka istraživanja pokazuju kako određeni postotak mladih odlikuje neodlučnost i nedostatak bilo kakvog plana. Dobiva se slika o adolescentima/mladima koji iako osjećaju snažan unutarnji poticaj prema ostvarenju vlastitoga plana nailaze na ogromne probleme pri odlu-

trošački mentalitet).⁶⁹ Ovakvo je shvaćanje tipično za one koji žive unutar obrasca „sada i ovdje“ koji neprestano žude i jure za uspjehom, prividom, novcem, moći, ili za one mlade koji čitav tjedan žive u svojevrsnom iščekivanju „subotnje večeri“, bez ikakvih planova i perspektiva za budućnost.

Folkman i Lazarus smatraju da je planiranje značajno povezano s pozitivnim emocijama, ne samo zbog toga što ono predstavlja efikasan način suočavanja u situacijama podložnim kontroli, već i zbog toga što su pojedinci koji upotrebljavaju ovu strategiju kooperativniji i imaju bolje prijateljske odnose s drugim ljudima, što im osigurava dobivanje različitih tipova podrške (informacijske, emocionalne, itd.).⁷⁰ Planirano rješavanje problema značajno je povezano s emocijama (više pozitivnih i manje negativnih emocija) zbog dva razloga: prvo, mladi se osjećaju bolje samim tim što rješavaju problem koji je izvor stresa; drugo, efikasno planirano rješavanje problema može poboljšati vezu pojedinca s okolinom, što dovodi do bolje kognitivne procjene i pozitivnijih emocionalnih odgovora.

Sjemeništarca treba tako voditi da načini prijelaz iz života po zapovijedima u život koji je život u ljubavi. Ovaj se prijelaz manifestira u konkretnom životu u kojem se adolescent ravna prema najvažnijoj zapovijedi, zapovijedi ljubavi. Životni plan po Evanđelju, dakle, ne treba promatrati kao ideologiju⁷¹ već kao ponudu života za adolescenta. Adolescenti, koji dopuštaju da ih vodi unutarnji poriv, uz pomoć i poticaj odgojitelja, koji ih dovodi do izgradnje čvrstog životnog plana koji će im biti odrednica i oslonac u životu i koji će im biti razlog zbog kojeg vrijedi ljubiti, trpjeti, odricati se, radovati se, živjeti... lakše će se suočavati sa svim problemima i poteškoćama s kojima se u vrijeme adolescencije susreću.

Zaključak

Proces odgoja u sjemeništu posvećuje se problemima koji su povezani s

---

čivanju o bitnim životnim opredjeljenjima koja će obilježiti njihov budući život (Core, 2002, 12-13).

⁶⁹ Usp. Z. MILIŠA, *Manipuliranje potrebama mladih*, Zagreb, MarkoM usluge d.o.o., 2006.

⁷⁰ Usp. S. FOLKMAN i R., S. LAZARUS, Coping and emotion, u: N. L. STEIN, B. LEVENTHAL, T. TRABASSO (Ur.), *Psychological and biological approaches to emotion* Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates, 1990, 313-332.

⁷¹ Usp. N. HOHNJEC, Put, dva puta kao slika za život, u: M. CIFRAK (ur.), *O kraljevstvu nebeskom, novo i staro*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2001, 111-124.

formacijskim putem adolescenata prema zrelosti.⁷² Formacija u sjemeništu mora staviti naglasak na duboku suradnju koja treba postojati između različitih vidova ljudske, duhovne i intelektualne izgradnje. Prema dokumentima: OT, RF, PDV, NZNE, Uputama, Završnom dokumentu, Smjernicama i OOSK to možemo ovako sažeti:

- ljudska formacija, formacija za vrednote, izgradnja identiteta - koja treba biti temelj;

- duhovna formacija, pomoću duhovnog vodstva - koja treba biti srce;

- intelektualna formacija - koja treba biti sredstvo; školska nastava kao instrument;

- pastoralna formacija koja treba biti cilj;⁷³

Kad je riječ o formaciji, onda treba naglasiti da je ona uvijek put, hod, napredovanje da bi se postigao određeni cilj. Čovjek je nedovršeno biće koje može postajati savršeniije. U tom smislu je on „nedovršena simfonija“ i svaki dan može napredovati, to osobito vrijedi za doba adolescencije. S kršćanske točke gledišta cilj odgoja je zrela i cjelovita kršćanska osobnost u kojoj će svi potencijali/darovi biti sukladno uređeni kako bi mladić/odgajnik na što zreliji način živio kao dijete Božje.

Tijekom posljednjih desetljeća mnogo je toga napisano o problemima odgoja i formacije kako u malim tako i u velikim sjemeništima. Razlog ovomu je važnost svećeničke i redovničke formacije i odgoja za Crkvu u cjelini, kako u sadašnjosti tako još više u budućnosti.

Sažetak

Autor pokazuje da su mala sjemeništa i u današnje vrijeme pogodna za odgoj adolescenata i ističe, da bi taj odgoj s obzirom na moguće duhovno zvanje kod adolescenta bio učinkovit, odgojitelji najprije moraju pomoći adolescentima u izgradnji identiteta, u procesu identifikacije, u socijalizaciji sa skupinom vršnjaka, tj. izgradnji vršnjačkih prijateljstava i u osmišljavanju cjelokupnog životnog plana. Sljedeći odgojni korak bi bio otkrivanje, praćenje i prihvaćanje duhovnog poziva. Odgojitelji u sjemeništu moraju računati s pozitivnim i negativnim karakteristikama adolescencije. Pozitivne su: širokogrudnost, spontanost, oduševljenje, spremnost, iskrenost, neposrednost, izravnost, revnost, želja za pravičnošću, istinoljubivost, spo-

---

⁷² Usp. PDV br. 3.

⁷³ Poseban naglasak na pastoralnoj formaciji, kao cilju odgoja, treba biti prisutan u velikim sjemeništima.

sobnost kreativnog pristupa okolnoj stvarnosti, sposobnost samopotvrđivanja (što je u funkciji rasta i sazrijevanja), sposobnost apstraktnog mišljenja, sposobnost odgovora na razvojne zadatke. Negativne su: slaba sposobnost naprežavanja, nedostatak ozbiljnog i kontinuiranog zalaganja, nestabilnost, podložnost utjecajima i znatna ovisnost o uvjetovanosti izvanjskoga svijeta, tendencija egocentričnosti. Upute crkvenog Učiteljstva, od Drugog vatikanskog sabora do danas, daju jasne smjernice za odgoj adolescenata u malim sjemeništima. Danas je moguće odgajati u skladu s tim uputama, uzimajući u obzir novonastale društvene prilike kao i nove spoznaje onih znanstvenih disciplina koje se bave adolescencijom. Autor pokazuje da smjernice Crkvenog učiteljstva o odgoju ni u čemu nisu u suprotnosti s odgojnim zahtjevima koji proizlaze iz današnje adolescentove situacije i iz sadašnjih spoznaja odgojnih znanosti.

Ključne riječi: *adolescent, identitet, malo sjemenište, sjemeništarač, odgojni zahtjevi, odgojitelj.*

Skraćenice: **AAS** - Acta Apostolicae Sedis; **GS** - Gaudium et spes; **LG** - Lumen gentium; **NZNE** - Nova zvanja za novu Europu; **OOSK** - Odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata; **OT** - Optatam totius; **PDV** - Pastores dabo vobis; **RF** - Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis; **Upute** - Upute za formaciju budućih svećenika o problemima vezanim uz ženidbu i obitelj; **Smjernice** - Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi. Obrisi spolnoga odgoja.

Wychowanie w niższych seminariach duchownych według wskazań kościelnego nauczania i nauk dotyczących wychowania

Streszczenie

Autor ukazuje, że niższe seminaria, również i w obecnym czasie są odpowiednim miejscem dla wychowania nastolatków, oraz konkluduje, że to wychowanie ze względu na możliwość istnienia powołania kapłańskiego, aby było u nastolatka było owocne, to wychowawca powinien najpierw pomóc nastolatkowi w budowie jego tożsamości w procesie identyfikacji, w socjalizacji w grupie rówieśników, tzn. w budowie przyjaźni z rówieśni-

kami i w projektowaniu całościowego życiowego planu. Następnym krokiem wychowawczym byłoby odkrywanie, śledzenie i przyjęcie duchownego powołania. Wychowawcy w niższym seminarium muszą liczyć się z pozytywnymi i negatywnymi charakterystykami nastolatków. Pozytywnymi są: hojność, spontaniczność, zachwyty, gotowość, szczerłość, bezpośredniość, prostolinijność, gorliwość, pragnienie prawości, umiłowanie prawdy, zdolność kreatywnego podejścia do otaczającej rzeczywistości, zdolność autoafirmacji (co należy do funkcji wzrostu i dojrzewania), zdolność abstrakcyjnego myślenia, zdolność odpowiedzi na rozwijające zadania. Negatywnymi są: słaba odporność, niedostatek poważnego i ciągłego zaangażowania, niestabilność, podatność na wpływy i znaczne uzależnienie od uwarunkowań świata zewnętrznego, tendencje egocentryczności. Dyrektywy kościelnego nauczania, od Soboru Watykańskiego II do dzisiaj, dają jasne wskazówki dla wychowania nastolatków w niższych seminariach duchownych. Dzisiaj istnieje możliwość wychowania w zgodności z tymi dyrektywami, biorąc pod uwagę nowopowstałe społeczne okoliczności oraz nowe osiągnięcia tych dyscyplin naukowych, które zajmują się nastolatkami. Autor wykazuje, że wskazówki do nauczania kościelnego o wychowaniu w niczym nie sprzeciwiają się z wychowawczym potrzebom, które wynikają z obecnej sytuacji nastolatków i współczesnych osiągnięć nauk wychowawczych.

Słowa kluczowe: *nasatolatek, tożsamość, mniejsze seminarium duchowne, seminarzysty, wymagania wychowawcze, wychowawca.*

Education the Lower Seminaries under the Guidance of the Church's Teaching on Education and Upbringing

Summary

The author shows that lower seminaries even today are suited for the education of adolescents and points out that if this education with regard to the possible religious vocation of adolescents is to be effective, educators must first help adolescents in the construction of their identity in the identification process, the socialization with a group of peers, that is, in construction of peer friendships and in designing of the entire life plan. The next education step would be detecting and accepting the spiritual

call. Educators at the seminary have to take care all positive and negative characteristics of adolescence. Positive are: broad-mindedness, spontaneity, enthusiastic willingness, directness, desire for fairness, truthfulness, ability for a creative approach to the surrounding reality, the ability of self-affirmation (as a function of growth and maturation), the ability of abstract thinking, the ability to answer the developmental assignments. Negative are: low stress capacity, lack of serious continuous efforts, instability, susceptibility to influence and considerable dependence on the conditions of the outside world, the tendency to self-centeredness. Instructions of the Magisterium of the Church since the II Vatican Council up to today, provide clear guidelines for the education of adolescents in

Lower seminaries. Today, it is possible to educate in accordance with these instructions, taking into account the new social opportunities, as well as a new knowledge of those disciplines that deal with adolescence. The author shows that the guidelines of Church's teaching on education are not inconsistent with the education demands arising from today's adolescent situation and the present knowledge of educational sciences.

Key words: *adolescent, identity, lower seminary, seminary, educational requirements, educator.*

